
Marija Stanonik

»Lahko pravim, da sem tudi jaz v resnici en Slovec!«:
francoski princ o slovenščini v svojem otroštvu

objavljeno v:

Jerca Vogel (ur.): *Slovenščina – diskurzi, zvrsti in jeziki med identiteto in funkcijo.*

Obdobja 39. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2020.

<https://centerslo.si/simpozij-obdobja/zborniki/obdobja-39/>

© Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, 2020.

»LAHKO PRAVIM, DA SEM TUDI JAZ V RESNICI EN SLOVENC!«: FRANCOSKI PRINC O SLOVENŠČINI V SVOJEM OTROŠTVU

Marija Stanonik

Slovenska akademija znanosti in umetnosti

marija.stanonik@zrc-sazu.si

DOI:10.4312/Obdobja.39.347-357

Vaška pesnica Elizabeta Reš in Victor de Polignac sta hkrati preživljala otroštvo v Mošnjah na Gorenjskem. Francoski princ se v dveh pismih iz leta 1989 in leta 1990 spominja, kako se je seznanil s slovenščino in kaj mu je pomenila še po 50 letih, čeprav po nacionalizaciji gradu Podvin ni nikdar več obiskal Slovenije.

Victor de Polignac, Podvin, slovenščina, slovenstvo, identiteta, dialektologija, sociolingvistika

The village poet Elizabeta Reš and Victor de Polignac spent their childhood at the same time in Mošnje in Gorenjska. In two letters from 1989 and 1990 the French prince recalls how he became familiar with Slovene and what it still meant to him after fifty years, although after the nationalisation of Podvin Castle he never visited Slovenia again.

Victor de Polignac, Podvin, Slovene, Sloveneness, identity, dialectology, sociolinguistics

1 Uvod

Terenski obisk¹ pri vaški pesnici Elizabeti Reš je bil povod za pisni stik s francoskim princem, ker sta skupaj preživljala otroštvo v Mošnjah na Gorenjskem. Devetinosemdesetletna sogovornica je pri snemanju večkrat omenila grad Podvin in »princa«. Zvenelo je atraktivno, da si po slovensko dopisujeta s francoskim princem Victorjem de Polignacom iz Monaka, bivšim lastnikom gradu Podvin. Ni se mi posrečilo pridobiti kakšnega od njegovih pisem otroški prijateljici, pač pa mi je odstopila njegov naslov, da sem ga v pismu dne 21. 8. 1989 kar v slovenščini prosila za sodelovanje, med drugim z odgovori na vprašanja:

- 1) Kako in kdaj je Vaša družina prišla v Podvin?
- 2) Kdaj in kako ste se naučili slovenščine?
- 3) Kako ste prihajali v stik s slovenskim okoljem, da ste se med drugim seznanili tudi z gospo Elizabeto?
- 4) Kakšen jezik je za Vas slovenščina: lep, težak, okoren, zvaneč, trd; skratka: kako Vam zveni?
- 5) Če je mogoče, Vas prosim za kakšno fotografijo, ki jo lahko odstopite za objavo?

Victor de Polignac je v dveh pismih v angleščini leta 1989 in leta 1990 vljudno odgovoril, kako se je seznanil s slovenščino in kako jo je doživljal še po 50 letih, saj se zaradi izgube gradu ni nikdar več vrnil v Podvin.

1 Pogovor vodila Marija Stanonik, snemal Naško Križnar, Mošnje, 11. 5. 1989.

2 Dva od prinčevih vrstnikov

Zgodba Elizabete Reš in prizadevanje Vilka Boléta iz Radovljice kontekstualno dopolnjujeta življenje francoske aristokratske družine v vročih poletnih mesecih v idiličnem gorenjskem okolju. Občasna navzočnost prebivalcev v gradu Podvin je dvigala njegovo kulturno raven.

2.1 Elizabeta Reš

Elizabeta Reš (rojena leta 1900 v Spodnjem Otoku, fara Mošnje), daljna Prešernova sorodnica,² je obiskovala šolo v Radovljici, kjer se je učila tudi nemščine, v gospodinjski šoli v Ljubljani pa italijanščine. V gradu Podvin se je spotoma naučila nekaj angleščine in francoščine, ki ju je v pogovoru mešala med seboj. Pisati je znala tudi cirilico, pa jo je pozabila, medtem ko se ji je gotica bolj vtisnila v spomin. Devetnajstletna se je poročila na trdno kmetijo v Mošnjah: »Če bi bila še enkrat mlada, bi še šla na kmetijo. Kmetija daje kruh.« Rodila je 15 otrok.

Njena prva pesem je najbrž nastala ali ob poroki najstarejše hčerke ali ko so ji 19. 3. 1944 ustrelili sina. Pesmi je sestavljala za domačo rabo.³ Zadnja leta je bila veliko bolna. Iz tistega časa je pesem Palica pozdravljena. V kuhinji je morebitnega gosta na mizi čakal napis:

Dobrodošel
obisk!
Kdorkoli si!
Prosim,
zbudi me,
če spim!
Da ga kak glažek
ne zamudim!

Njena dobrovoljnost je bila nalezljiva: »Jaz vam povem, men' je lepo. Jaz nimam nobene pritožbe. Moji so z mano dobri.«⁴

2.2 Vilko Bole

Vilka Boleta je mama v otroštvu pogosto jemala s seboj na Brezje, da sta se s princem skupaj igrala (Ahačič 2009). Konec osemdesetih let 20. stoletja je izvedel, da Victor de Polignac živi v mestni državi Monako⁵ in mu pisal. Princ Polignac mu je takoj odgovoril, in to v slovenščini, čeprav je od njegovega življenja v Podvinu preteklo okroglih 50 let (Ahačič 2009).

Dragi gospod Bole, z velikim veseljem sem prejel vaše prijazno pismo z dne 29. junija [19]'89. V vašo pismo pravite, da se peljete mimo Podvina da je sedaj hotel. Kadar sem

2 Hči Prešernove sestre je bila mama njenega očeta.

3 Atu za god je otroke naučila celo igrice.

4 Vsi navedki Elizabete Reš so iz pogovora na snemanju 11. 5. 1989 na njenem domu v Mošnjah (Stanonik 1989a).

5 To dokazujejo tudi razglednice Monako – Monte Carlo, ki mi jih je poslal v pismu, s poštnim žigom 17. 4. 1990. Mati monaškega kneza Rainera je bila iz družine Polignac (prim. Ahačič 2009).

bral vaše beseda, seveda mi je takoj prišel pred oči slike do sedaj že stare – in sicer leta 1899 do leta 1938 – ta zadna leta, da mati in jaz smo bili u Jugoslaviji. (Ahačič 2009)

Glede na to, da je bil krščen v gorenjski župniji, ponosno poudarja, da se lahko tudi njega šteje za Slovenca:

Moje ime se lahko še sedaj bere v župnija Mošnje, ker sem bil tam krsten. Ne vem ako je to ta prava beseda za tista ceremonija v cerkev, kadar župnik da križ, vode in olje na glavo od majne otroci. Na ta način lahko pravim da sem, jaz tudi, v resnici en Slovenec! (Ahačič 2009: 26)

Princ Polignac je tudi mene nagovarjal, naj se povežem z njim, da mi bo z veseljem posredoval zaprosene podatke o njuni mladosti.

V Radovljici je gospod Bolé (Kopališka ulica), zelo prijazna oseba, s katerim si občasno dopisujem. On ima knjigo s podrobnostmi o vseh zanimivih posestih na gorenjskem območju. (Mislim, da nekaj dela pri Turističnem društvu v Radovljici. Prepričan sem, da bi bil vesel, da bi vam dal kaj več podrobnih podatkov o starem Podvinu in moji družini. (Polignac, pismo z dne 29. 10. 1989)⁶

3 Grad Podvin

Grad Podvin v Mošnjah je bil prvotno zgrajen kot obrambni stolp. Nato so ga lastniki Podwein (> Podvin) predelali v graščino. Podvinski grofje so leta 1397 izumrli in grad je prešel v roke grofov Lambergov in Wagnov (Savnik 1968: 284–285). Na njem se je zvrstilo več kot 30 lastnikov, preden ga je leta 1885 kupila družina Polignac in se zgledno vključila v novo okolje.

Gospa Polignac je okoliške otroke vsako leto povabila na torto in sladoled, na cvetno nedeljo so bili deležni pomaranč. Najbrž ni naključje, da so v slovenskem kmečkem okolju novorojenki dali ime Elizabeta, kot ga je imela lastnica gradu Podvin, in da je Elizabeta Reš tako poimenovala tudi svojo hčer. Markiza je hodila k maši v mošenjsko cerkev. V gradu so izjemoma najeli avto, drugače so se vozili s tremi konji ali jih jahali in to veselje omogočili tudi vaškim otrokom. »Kako so me gledali!« se je spominjala Elizabeta Reš.

Gorenjci so grajske prebivalce vedno spoštovali, neposredna okolica je z njimi živela v pravem prijateljstvu. Nekatere mame so otrokom pripovedovale, kaj lepega so kot dekleta doživele v Podvinu in še posebno v Franciji in Angliji. »Moja mama so znal' nemško, angleško, francosko. So hodili pozimi z njimi⁷ v Francijo.«

Po drugi svetovni vojni je jugoslovanska komunistična oblast Podvin nacionalizirala in se pogodila s francosko vlado za simbolično ceno zanj. V gradu je bila nekaj časa kmetijska šola, leta 1962 pa je postal gostinsko-turistični, dolga leta protokolarni objekt, kamor je rad zahajal predsednik Tito (Ahačič 2019). Leta 1990 je v Podvinu posebna strokovna komisija oblikovala prvi osnutek slovenske ustave (Ahačič 2019).

6 Ne spominjam se več, kaj je bilo vzrok, da se te raziskave nisem lotila takoj in sem gradivo vzela v roke šele zdaj, ko so vsi mogoči informatorji že zdavnaj v grobu.

7 Tj. z lastniki gradu, družino de Polignac.

4 Starodavna francoska rodbina

Polignac je zelo stara francoska rodbina, ki sega v čas Karla Velikega in je dobila ime po gradu/vrhu/pokrajini/posestvu Polignac nekje sredi Francije.⁸

Pariški princ Camille de Polignac (1832–1913), po materi angleškega rodu, se je kot general bojeval v ameriški državljanski vojni.⁹ Tudi sam se je leta 1884 (drugič) poročil z Angležinjo Margareth Elizabeth Knight. Po poroki sta novoporočenca odpotovala v Carigrad¹⁰ na medene tedne. Med vračanjem v Francijo sta obiskala avstrijske dežele¹¹ na Hrvaškem in v Sloveniji. Na poti mimo Radovljice sta po naključju izvedela, da je naprodaj grad Podvin. Njegova lega jima je tako ugajala, da sta ga s 50 hektarjev velikim posestvom pri priči kupila, da bi družina na njem preživela poletje v dobrem gorskem zraku, daleč od Londona in Pariza.

Imela sta tri otroke: hčerki Mabel in Agnes, po dvanajstih letih (1899) sta dobila še sina (Polignac, pismo z dne 3. 4. 1990).

4.1 Kdo je princ Victor de Polignac

»Rodil sem se v Londonu, v Angliji junija 1899, toda krščen sem bil v cerkvi v Mošnjah. Moje ime se še zdaj lahko vidi v pariškem¹² registru.« Še v poznih letih se je spominjal: »V tistih časih so vsa mesta in vasi imele po dve imeni, slovensko ime in nemško ime: Podvin/Podwein, Mošnje/Möshnach, Radovljica/Radmannsdorf in Ljubljana/Laibach. Saj je bila ta celotna pokrajina del avstrijskega cesarstva vse do vojnega časa v letu 1914« (Polignac, pismo z dne 3. 4. 1990).

Devetdesetleten ni pozabil pokrajine zgodnjega otroštva: »Moje otroške oči so zrle očarljivo Gorenjsko in moje otroška ušesa so uživala muzikalične slovenske glasove, prej kot sem se lahko spominjal; ker dasi sem bil rojen v Londonu leta 1899, sem bil krščen v majhni cerkvi v Mošnjah« (prav tam).

Oče princ Camille de Polignac je umrl že malo pred prvo svetovno vojno (Wikipedija). Čeprav Francozi, so se po prvi svetovni vojni vrnili na posestvo Podvin. Princ Victor je tisti čas študiral v Angliji na univerzi v Cambridgeu in prihajal v Podvin le med poletnimi počitnicami, kar je bilo premalo, da bi se naučil [slovenskega] jezika.¹³

4.2 Kdaj in kako se je naučil slovenščine

Obe njegovi sestri, štirinajst in dvanajst let starejši od njega, sta znali slovensko tudi pisati. V grad jih je med poletnimi počitnicami hodila učiti pravilno pisati in govoriti učiteljica Faturjeva, ki je poučevala v mošenjski šoli (Stanonik 1989a).

8 Podatki so pomanjkljivi, ker si prvič nisem vsega zapisala, v naslednjih iskanjih pa se mi ustreznega vira več ne posreči najti.

9 Trajala je od leta 1855 do 1865 (Wikipedija).

10 Victor de Polignac piše: *Konstantinopol*.

11 Pred prvo svetovno vojno sta bili današnja Hrvaška in Slovenija del tedanje Avstro-Ogrske.

12 Najbrž gre za pomoto. Na drugem mestu piše: »Moje ime se še sedaj bere v župniji Mošnje.« (prim. Ahačič 2009).

13 To je odgovor na prvo vprašanje »Kako in kdaj je Vaša družina/rodbina prišla v Podvin?« iz prej omenjenega mojega pisma.

Z njegovim rojstvom se je njihovo družinsko življenje spremenilo, da so odtlej preživel manj časa v Sloveniji. Nikoli dovolj dolgo, da bi se on naučil pravilno slovensko. Dejansko se slovenščine ni nikdar učil sistematično, zavestno, kar je vedno zelo obžaloval. Nikdar se ni zavzel, da bi se učil pravilno slovensko – »zaradi očarljive slovenske nravi.« Pravi, da je pogosto trdil, da so »Slovenci najbolj ljubeznivi na svetu: če kdo še tako slabo govori njih jezik, vedno razumejo in storijo vse, kar morejo, kar jih prosite« (Polignac, pismo z dne 3. 4. 1990). »Slovenci so najbolj prijazni, mirni, krotki. Vedno so me razumeli, četudi sem slabo govoril. Toda moji sestri sta lahko pisali in govorili pravilno. Jaz nisem nikdar študiral slovenskega jezika, toda moja sestra je to počela in lahko govori in piše pravilno« (Polignac, pismo z dne 29. 10. 1989).

»Ko sem bil študent v Cambridgu, v letih 1920 do 1923, sem srečal študenta z imenom Popović.«¹⁴ Radoveden je, ali je to ista oseba, kot je omenjena v eni od folklorističnih razprav¹⁵ (Polignac, pismo z dne 3. 4. 1990).

4.3 Kako se je znašel v slovenskem okolju

Starši Elizabete Reš, tj. prejšnja družina, so bili ves čas skrbniki, varuhi njihovega posestva v Podvinu. Vedno so jim zaupali (Polignac, pismo z dne 29. 10. 1989). Okoliška dekleta so bila po nekaj mesecev v gradu. Tudi Elizabetina mama, ko je bila še mlada. Kadar so bili proč, so nekatere jemali v Anglijo ali v Francijo in zato je znala nemško, angleško, francosko (Stanonik 1989a).

4.4 Kako mu zveni slovenščina

Zastavljeno vprašanje je bilo: »Kakšen jezik je za Vas slovenščina: lep, težak, okoren, zvoneč, trd; skratka: kako Vam zveni?« Pri odgovoru na to najpomembnejše vprašanje se je princ de Polignac oprl na izhodiščne pridevnike.

Vprašanja, ki mi jih zastavljate, so zelo zanimiva, toda hkrati precej težka zame, ker nisem slovničar ali literat. Kar vam lahko povem, je mnenje turista. (Polignac, pismo z dne 29. 10. 1989)

LEP.¹⁶ Tu sta dve reči, ki se upoštevata: lep za ušesa ali lep za oči. LEP za ušesa. Dejal bi, da je slovenščina manj melodična kot italijanščina, bolj natančna v glasovih kot poljščina in ruščina, ker imajo oni veliko nedoločnih glasov, kot so njihovi š in č glasovi, ki so za ušesa tistih, ki jih ne govorijo, konfuzna, zmešana. S tem priznava, da so njihovi glasovi [= slovenski fonemi] tako precizni, da jih tujec sprva zares težko razloči in še težje izgovarja.

LEP za oči. Slovenski jezik je, po mojem ponižnem mnenju, veliko lažji in prijetnejši za branje kot marsikateri evropski jezik, ker je izgovorjava zgoščena in natančna. Nima podvojenih črk (dveh tt, dveh ll ali dveh mm); oči lahko tečejo po vrstici bolj hitro in lažje.

Druga prednost slovenščine je, da se možganom ne zatika pri izgovorjavi, v vsaki

¹⁴ Prim. Stanonik 2006: 213.

¹⁵ Anton Popović, *Estetska metakomunikacija v: František Miko, Anton Popović, Tvorba a recepcia* (Bratislava, 1978), 239–351.

¹⁶ Princ Polignac sam piše slovenske pridevnike z velikimi črkami.

besedi sta glas in črka vedno enaka. Po moje je to velika prednost slovenščine, da je vsaka črka – mislim ime vsake črke istočasno glas, ki se izgovori. Za učenca je to čudovita kvaliteta. (prav tam)

TEŽAK. Odgovoril bi: nikakor ne, prej nasprotno (prav tam).¹⁷

OKOREN, kar pomeni »težak«, ali ne? Dejal bi: dá, ker ima dvojinsko obliko kot klasična grščina; to pomeni za vsak samostalnik učenje ene besede več. Druga težava je, da se glagol spreminja glede na spol, kot se pridevnik ujema s spolom samostalnika v stavku. In če se ne motim, je samostalnik lahko moški, ženski in srednji. Glede na pridevnike ni hujši kot nemški. Toda v slovenščini ima vsak glagol lahko eno od njihovih treh oblik. Ubogi študent! (prav tam)

Francoski princ pravzaprav tu pojasnjuje, kako razume, da je za učenca slovenski jezik težak.

TRD. Nagibam se k temu, da bi dejal: Dá. Ker glas vsake črke ne variira in je zelo precizen/natančen (prav tam).

Tu pa je beseda pravzaprav o trdnosti.

Na prilastek *zveneč* se princ de Polignac ni odzval neposredno, najbrž ga ni razumel in ga je preprosto izpustil. Toda na vprašanje je odgovoril spredaj, čisto na začetku ob pridevniku *lep*, ko govori o melodičnosti.

Odzval pa se je na prislov *skratka*. »Če beseda pomeni isto kot kratko, pomeni kratko, bi dejal: 'Da, ker je koncizen. Ni nič kratkih besedic A, AN, THE, TO.'« Iz dodanih zgledov se vidi, da misli na ne/določne člene in predloge (prav tam).

Dodal je, da bo začuden, če bom zadovoljna z odgovori, ker se zaveda pomanjkljivega znanja slovenščine, da bi lahko izrazil neko vredno mnenje o njej. Njegove odgovore da je treba vzeti bolj za kratkočasno zabavo kot za veljavno stališče.

17 Najbrž sva si pomen te besede razlagala vsak po svoje.

Slika 1: Francoski princ Victor de Polignac na 90. rojstni dan.

Na priloženi fotografiji je v juniju leta 1989 na 90. rojstni dan »z mlado prijateljico«. Dve palici, ki se na fotografiji komaj opazita, po njegovem dokazujeta, »da nisem zelo pripraven v noge in da so moji popotni dnevi proč.«¹⁸

Za prvi odgovor sem se mu zahvalila in mu pisala še enkrat.¹⁹ S čitljivo pisavo je odgovoril s prav tako dolgim pismom na enako izbranem papirju.

5 Polignacov vtis o Slovencih

»Meni je v veselje, da lahko pišem Slovenki, ki živi v Ljubljani, glavnem mestu dežele, ki sem jo ljubil od otroštva« (Polignac, pismo z dne 3. 4. 1990).

¹⁸ Toda živel je še osem let in umrl leta 1998, star skoraj 100 let (Ahačič 2019).

¹⁹ Pismo z dne 10. 1. 1990.

Opravičilo za zamudo, nato pa prošnja: »Kolikor mogoče kmalu (as soon as possibles) bi rada kaj napisala o tem, kako ste prišli v stik s slovenščino in se jo priučili in tedaj bom poiskala tudi ljudi, ki jih omenjate v svojem pismu.«

Princ Polignac je navdušen nad slovenskimi ljudmi. »So, kot pravijo Francozi ‘Le coeur sur la main’, literarno: ‘s srcem na dlaneh’; to pomeni: v vsakdanjem življenju se Slovenec obnaša ljubeznivo in prijazno in ne toliko pragmatično [koristolovsko]. To je razveseljiva lastnost slovenskega značaja. To velja tako za zelo preprosto ljudstvo kot tudi za zelo izobražene« (Polignac, pismo z dne 29. 10. 1989).

Čeprav je veliko let le delno preživel v naši deželi, ima Gorenjsko v srcu. Zato ga je razveselilo pismo, ki mu sporoča, da imam neposreden in nov stik z osebo, »ki živi nedaleč od mojega starega doma.« Devetdesetletni gospod aristokratskega rodu, princ Polignac (pismo z dne 29. 10. 1989) še po skoraj 50 letih odsotnosti grad Podvin nostalgичno imenuje »stari dom«.

6 Polignacov pogled na tradicijo

Victor de Polignac duhovito komentira, češ da je »zabavna«, prejeta »božično kartico s svetimi tremi modrimi z Vzhoda, ki bodo deležni odličnega ‘črnega kruha’, odrezanega zanje na slovenski stopnici pred vrati. Ne nazadnje je na tej kartici realistična ekspresivnost male deklice, ki s prestrašenimi očmi gleda črnega kralja Boltežarja in išče zavetje v krilu svoje matere« (Polignac, pismo z dne 3. 4. 1990). Besedno zvezo *črni kruh* si je avtor pisma očitno zapomnil iz otroštva na Gorenjskem, saj jo je zapisal dobesedno, v slovenščini.

Hkrati s pismom in navedeno Gasparijevo voščilnico sem mu poslala fotokopirani članek Tradicijski vidik slovstvene folklorne (Stanonik 1990), z namenom, da bi dobil v roke kaj slovenskega, primernega svojemu statusu in hkrati informativnega o osebi, s katero si dopisuje.

Slika 2: Gasparijeva razglednica.

Očaran je bil nad idejo v razpravi, da je človek, ki zavrača preteklost, kakor da bi ne obstajal in pada na raven orangutana!²⁰ »To bi bilo dobro, če bi v Franciji danes to sentenco nabili na vsa javna mesta na naših univerzah in licejih, ker bi nas v učnem procesu tako veliko naših profesorjev rado prepričalo, da je francoska kultura začela obstajati šele leta 1789, v letu francoske revolucije.«²¹

Iz razprave ugotavlja, da je »folkloristika lahko zelo precizen in znanstveni predmet.« Ustavlja se ob dejstvu, da »tradicijo, četudi se ta posreduje naprej izvirno in ustrezno, tj. z naravno komunikacijo, jo mlajši sprejemajo različno: s čistim posne-manjem, skritim odporom, odkritim uporom, ali ravnodušno. Vsi ti odzivi povzročajo zastranitve v procesu obnavljanja preteklosti« (prim. Stanonik 2006: 212). Ta misel se mu je zdela popolnoma nova, da je podvomil: »Je v tej luči res mogoče posredovati mladi generaciji tradicijo absolutno natančno?« (Polignac, pismo z dne 3. 4. 1990). Ne, seveda ne!

Všeč mu je zadnja poved v obravnavani razpravi: »S tradicijo je kot s starši: treba jih je zapustiti, toda brez njih nas ne bi bilo!« (prim. Stanonik 1990: 1720; Polignac, pismo z dne 3. 4. 1990). V sklepu tega drugega pisma se zahvaljuje, da je z zanimivo razpravo zelo razširil obzorje svojega vsakdanjika.²²

7 Primeri pisne slovenščine v prinčevih pismih

Prvo pismo avtorici tega članka princ Polignac začenja v slovenščini:

Draga Gospa,

z velikem veseljem sem prejel vašo pismo od 21. VIII. 89. številka 23-223/89, in me je žal da me ni bilo mogoče takoj odgovoriti.

Ker se nisem nekol prav za prav Slovenski jezik naučil, vam bom prosil ako smem v angleški jezik odgovoriti.

Moja sestra Agnes – Markiza Créqui – Montfort – je obiskala naše znance v okolice Radovljici – mislim v leto 1950 – in me je povedala, da sedaj v Ljubljani jih je veliko ljudi da dobro razumejo angleško.

So please accept – this change of language (Polignac, pismo z dne 29. 10. 1989).

Pismo končuje z besedami:

Prav lepo vam pozdravljam, z moje najboljše voščine in se zahvalim za vašo prijazno pismo.

Z spoštovanjem Victor de Polignac (prav tam).

Na priloženi fotografiji pa je napisano: »Victor de Polignac z eno prijateljica leta 1989« (prav tam).

20 Misel je vzeta iz knjige José Ortega y Gasset, *Upor množic* (Ljubljana: Slovenska matica, 1985), 239.

21 »ki jo je naša [torej francoska] oblast praznovala zadnje leto, leta 1989.«

22 Za to pismo sem se zahvalila v pismu z dne 16. 4. 1990 in ga končala z besedami:

»Na priloženi voščilnici je verz iz ene od Prešernovih pesmi. France Prešeren je največji slovenski pesnik, živel je v času romantike (1800–1849), pokopan je v Kranju, rojen pa je bil v Vrbi, v vasi, ki je že kar blizu Mošenj. Ste kdaj slišali zanj in morda tudi brali kaj njegovega? Največ je pisal sonete in to tudi v nemščini. Vendar so slovenski seveda veliko boljši, materinščina je pač človekova duša!«

V tem pismu se med angleškim besedilom poleg krajevnih imen (*Slovenija, Radovljica, Podvin, Gorenjsko*) izjemoma pojavljajo še druge slovenske besede: »I send you many good wishes for the continued prosperity of your Slovenske akademije«, »gospod Vilko Bolé (Kopališka ulica)«, »Turistično društvo Radovljica«, »lep«, »težak«, »okoren«, »trd«, »skratka« (Polignac, pismo z dne 29. 10. 1989) in v drugem poleg že omenjenih in drugih krajev (*Gorenjsko, Mošnje, Podvin, Radovljica, Jesenice, Ljubljana*) z izjemno asociacijo »črn kruh«²³ (Polignac, pismo z dne 3. 4. 1990).

Tudi drugo pismo se začne s spoštljivo pozornostjo:

Draga gospa [...],

se lepo zahvalim za vašo prav prijazno pismo od 10. I. 90, va katera ste mi poslali vaš pomembno in interesantno »papir« glede »Tradicije« (Polignac, pismo z dne 3. 4. 1990),

ga nadaljuje v angleščini in konča

With all my good wishes vas pristrčno pozdravljam. Victor de Polignac Vesele Velikonočne praznike (prav tam).

Po dolgem času se je tretjič oglašil 25. 8. 1992 z dvema velikima barvnima fotografijama. Na prvi je Le Puy en Velay, že iz antike znano mesto. Druga je iz bližine mesta Gap, največjega mesta v Visokih Alpah (Hautes Alpes). Zadaj je njegov pripis:

Draga Gospa Stanonik,

Prosim prijete iz Francie moje najlepše voščine in upanje da ste zmeraj zdravi in srečni.

Naj lepše spoštovanjem.

Victor de Polignac²⁴

8 Sklep

Princ Victor de Polignac se je zadnja leta zadrževal v bližini Monte Carla. Skoraj sto let star je brez potomcev umrl leta 1998. Vnučinja ene od njegovih sester, princesa de Polignac, je drugo domovino svojih prednikov leta 2019 pokazala svojim potomcem (Ahačič 2019).

Cilj tega članka je bil pokazati izjemno naklonjenost slovenščini, ki ji jo je izkazal francoski aristokrat. Za analizo jezika, ki ga je po 50 letih obnovil v pisanju, je zmanjkalo prostora. Načelno se vidi, da mu dela težave pregibanje besed: spreminjanje morfemov pri sklanjanju, spreganju itn.²⁵

Druženje je otroke iz francoskega in slovenskega okolja medsebojno oplajalo, česar so se še po več desetletjih radi spominjali.

23 Princu, ki mu ni manjkalo belega kruha, je bil kmečki črni kruh lahko poslastica.

24 Napisano zadaj na veliki fotografiji z ovčami in konjema.

25 Prim. Toporišič 1992: 209.

Viri in literatura

- AHAČIČ, Marjana, 2019: Francoska družina se še spomni, da so bili nekoč lastniki gradu Podvin. *Gorenjski glas* 6. 9. 2019.
- de POLIGNAC, Victor, 1989: Pismo Mariji Stanonik z dne 29. 10. 1989. Residence du Cap Fleuri, 06320 Cap d' Ail, Francija.
- de POLIGNAC, Victor, 1990: Pismo Mariji Stanonik z dne 3. 4. 1990. Residence du Cap Fleuri, 06320 Cap d' Ail, Francija.
- SAVNIK, Roman idr., 1968: *Krajevni leksikon Slovenije* I. Ljubljana: Državna založba Slovenije. 284–285.
- STANONIK, Marija, 1989a: Pogovor s kmetico in vaško pesnico Elizabeto Reš. Mošnje 11. 5. 1989. Posnel Naško Križnar. Hrani Avdiovizualni laboratorij, ZRC SAZU.
- STANONIK, Marija, 1989b: Pismo Victorju de Polignacu z dne 21. 8. 1989.
- STANONIK, Marija, 1990: Pismo Victorju de Polignacu z dne 10. 1. 1990.
- STANONIK, Marija, 1990: Pismo Victorju de Polignacu z dne 16. 4. 1990.
- STANONIK, Marija, 1990: Tradicijski vidik slovstvene folklore. *Nova revija* IX/104. 1709–1720.
- STANONIK, Marija, 2006: *Procesualnost slovstvene folklore*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1992: *Enciklopedija slovenskega jezika*. Ljubljana: Cankarjeva založba.